

Razvijanje interesov in interesna dejavnost nogomet v Domu Antona Skale

Matija Pohar, prof. nemščine in mag. prof. inkluzivne pedagogike, Dom Antona Skale

V Domu Antona Skale se zaposleni zavedamo, da so otroci in mladostniki s posebnimi potrebami v obdobju odraščanja prikrajšani za marsikaj. Številne ponujenih domskih aktivnosti skušamo deloma nadomestiti izgubljeno in razvijati njihov interes. V vzgojnih skupinah tako izvajamo različne aktivnosti, projekte in interesne dejavnosti. Z njihovim udeležanjem spodbujamo razvoj otrok in mladostnikov ter zmanjšujemo njihov primanjkljaj in jim pomagamo pri premagovanju ovir. V našem domu lahko otroci in mladostniki zadovoljijo številne lastne interese ter izbirajo med dejavnostmi na različnih področjih. Med drugim jim ponujamo gibalno interesno dejavnost nogomet in jih tako vključujemo tudi v družbeno okolje.

Dom Antona Skale

1 Uvod

Javni vzgojno-izobraževalni zavod Dom Antona Skale Maribor je bil ustanovljen leta 1956 z namenom domskega varstva ter za opravljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti na področju vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov z motnjo v duševnem razvoju in drugimi razvojnimi motnjami, torej oseb s posebnimi potrebami. V septembru 2021 se je naš dom združil z Osnovno šolo Gustava Šiliha Maribor in tako je sedaj dom enota Centra za vzgojo, izobraževanje, usposabljanje in svetovanje Gustava Šiliha Maribor.

Dom je prijazen, sodoben in urejen. Poslanstvo našega doma je nuditi otrokom in mladostnikom celodnevno oskrbo, jim omogočiti možnost in razvoj vseh potencialov, pomagati pri zmanjševanju njihovih primanjkljajev in skrbeti za zdrav razvoj osebnosti.

Vsak otrok se rodi s prirojenimi dispozicijami. Kako se bodo te dispozicije razvile, pa je odvisno od vplivov okolja, v katerem živi, in od njegove

lastne aktivnosti. Vsa področja razvoja, tako spoznavno kot čustveno, socialno in gibalno, so med seboj tesno povezana in se skozi sam razvoj tesno prepletajo ter dopolnjujejo (Karpljuk in drugi 2013).

Otroci in mladostniki našega doma so zaradi primanjkljajev na različnih področjih prikrajšani za marsikatero izkušnjo. Mnogi prihajajo iz socialno in ekonomsko precej šibkih družin, zato jim starši ne morejo zagotoviti osnovnih življenjskih potreb. Tako zaposleni otrokom in mladostnikom, ki med tednom domujejo pri nas, poskušamo nadomestiti »izgubljeno« družino in jim nuditi »starševsko« ljubezen. Prav zaradi občutka pripadnosti družini za posamezne skupine skrbimo izkušeni vzgojiteljski pari, nadomestna mama in oče.

Poštenost, strpnost, medsebojno spoštovanje, pomoč, odkrita in kulturna komunikacija so vrline, ki jim v našem domu dajemo težo ter jih vsakodnevno razvijamo. Predvsem pa se zavedamo, da so dobra in ustvarjalna klima ter prijetno vzdušje osnova za uspešno delo.

Naši otroci in mladostniki znajo in morejo marsikaj: pečejo, pospravljajo sobe, urejajo dom, se učijo in delajo domače naloge, s sodelovanjem pri različnih projektih in interesnih dejavnostih pa razvijajo lastne interese in močna področja.

2 Domske interesne dejavnosti

Interesne dejavnosti so pomemben del vseživljenjskega učenja. Šole jih organizirajo izven pouka kot razširjeni program z namenom, da bi omogočile odkrivanje in razvijanje posameznikovih interesov ter njihovo uvajanje v vsakdanje življenje, obenem pa jih tako usposablja za koristno in zdravo preživljanje prostega časa. Vključenost v interesne dejavnosti je prostovoljna, hkrati pa se v okviru teh razvija prijetno in sproščeno vzdušje

(Kolar 2008). Interesne dejavnosti so torej, v nasprotju s poukom, bolj usmerjene v potrebe otrok in mladostnikov ter njihove individualne lastnosti. Vemo, da je osnovna človekova potreba želja po interakciji in komunikaciji z drugimi. Otroci in mladostniki s posebnimi potrebami so socialno različno aktivni. Z njihovim vključevanjem v interesne dejavnosti spodbujamo komunikacijo med njimi, saj so pri dejavnostih izpostavljeni večjemu socialnemu krogu in imajo tako več možnosti za ustvarjanje prijateljstva.

Predvsem je pomembno, da imajo otroci in mladostniki pozitivno samopodobo, ki jo krepijo tako prijateljstvo kot tudi občutek osebne vrednosti in pripadnost skupini. Brez tega se posamezniki počutijo osamljene in nepomembne. Zaradi tega občutka moramo otrokom kot tudi mladostnikom v okviru procesa domske vzgoje omogočiti čim boljše pogoje za navezovanje stikov in razvoj intelektualnih sposobnosti (Novljan 1997). Prav interesne dejavnosti nudijo idealne pogoje ter možnosti za uresničevanje teh potreb.

Interesne dejavnosti omogočajo uresničevanje različnih splošnih vzgojno-izobraževalnih ciljev, pri čemer posamezniki:

- zadovoljujejo lastne potrebe: izbirajo in se odločajo za aktivnosti po lastnih nagibih in po lastni presoji, razvijajo lastne interese, nagnjenja, sposobnosti in talente;
- razvijajo miselne procese, ki omogočajo širjenje in uporabo znanja in pripomorejo h globljemu razumevanju;
- pridobljena znanja in sposobnosti usmerjajo v odgovorno ravnanje v naravnem okolju in družbenem življenju;
- se moralno, intelektualno in osebnostno razvijajo;
- spoznavajo in razvijajo spoštovanje do sebe in drugih;
- medsebojno komunicirajo in razvijajo socialno-komunikacijske spretnosti in veščine: prispevajo k medosebnim odnosom, razvijajo ustvarjalno in kritično mišljenje in presojanje, navajajo se na reševanje konfliktov, vplivajo na soustvarjanje klime, spoznavajo pomen sodelovalno naravnane vzgojno-izobraževalne dela;
- presegajo meje med obveznim in razširjenim (dopolnilnim, dodatnim) programom;
- povezujejo teorijo s prakso;
- spoznavajo poklicne interese;
- spoznavajo potrebe po koristni in kulturni izrabi prostega časa in posledično možnosti zadovoljevanja interesov v poznejših obdobjih znotraj in zunaj institucionalnih okvirjev v smislu vseživljenjskega učenja (Kolar 2008).

Kakovostno izvajanje programov interesnih dejavnosti omogočajo naslednja načela (Kolar 2008):

a) načelo posameznikovega interesa

Posameznik ima možnost predlagati in se vključevati v interesne skupine, ki izhajajo iz njegovega zanimanja. Zadovoljevanje lastnega interesa namreč deluje motivacijsko na razvoj sposobnosti in spretnosti ter na uporabnost pridobljenih znanj.

b) načelo prostovoljnosti

Posameznik se prostovoljno odloči za vključevanje v interesne skupine. Vsakomur naj bi bilo dano slediti odprtim učnim potem po lastni izbiri. Mnenje mentorjev in staršev naj ima pri tem le svetovalno vlogo, nikakor pa izbor interesnih dejavnosti ne sme biti odločitev staršev.

c) načelo soustvarjanja in spodbujanje posameznikove lastne aktivnosti

Posameznik skupaj z mentorjem soustvarja oziroma prispeva k programu dela. Omogočena mu je aktivna vloga v fazah načrtovanja, izvedbe in evalvacije interesnih dejavnosti.

d) načelo prehajanja

Posameznik ima možnost zapustiti interesno skupino, če ugotovi, da zanj ni ustrezna in da ne izpolnjuje njegovih pričakovanj. Prav tako ima možnost izbrati drugo interesno skupino. Prav je, da posamezniku omogočimo, da navede razloge, zakaj želi izstopiti iz dejavnosti oziroma jo zamenjati.

e) načelo vseživljenjskosti

Posameznik razvija svoje sposobnosti in spretnosti, ki so prvine vseživljenjskega učenja. Pomembno je, da se nauči »učiti se« in da ponotranji pozitiven odnos do učenja, hkrati pa ozavešča, da učenje nudi zadovoljstvo. Pomembna sta uporabnost na novo pridobljenih znanj in zavedanje o vplivu posameznika na dogajanja v ožjem in širšem okolju.

f) načelo povezovanja

Interesne dejavnosti se lahko povezujejo z dejavnostmi razširjenega in obveznega (osnovnošolskega) programa, ki se med seboj prepletajo, dopolnjujejo in pojasnjujejo. Interesi, ki jih posameznik razvija, lahko predstavljajo možnosti koristnega preživljanja prostega časa ter orientacijo nadaljnje šolanja in poklicnega usmerjanja.

g) načelo sodelovanja

Sodelovanje s starši in drugimi odraslimi prispeva k spoznavanju novih načinov komuniciranja, spodbuja odgovornost in spoštljivost do dela in ljudi. Posamezniku omogoča sodelovanje znotraj šolskega prostora, med šolami (tudi domovi) v kraju in v širšem družbenem okolju.

h) načelo (samo)vrednotenja

Analiziranje in samovrednotenje skupnega in lastnega dela omogoča zavedanje in sprejemanje lastnih močnih in šibkih področij.

Otrok in mladostnik s posebnimi potrebami je sposoben učenja in napredka na vseh razvojnih področjih, zato je dobrodošlo, da je dejaven na vseh področjih. V našem domu otroci in mladostniki lahko izbirajo, saj se prostovoljno vključujejo v različne dejavnosti. Tako razvijajo svoje interese in krepijo močna področja, hkrati pa z interesnimi dejavnostmi sledijo viziji in ciljem vzgojnega dela. V domu izvajamo pestro paleto različnih aktivnosti, kot so ustvarjalne interesne dejavnosti (ustvarimo zgodbo, pridne note, likovno ustvarjanje, fotografski krožek ...), informativne (zgodovinsko-turistični krožek, domski kino) in športne (gibalne, telesne) interesne dejavnosti (kolesarstvo, plavanje, borilne veščine, nogomet, peš do zdravja ...).

2.1 Gibalna interesna dejavnost nogomet

Mladostnikom našega doma med drugim nudimo možnost vključitve h gibalni interesni dejavnosti nogomet, saj je prav gibanje aktivnost, pri kateri se med seboj povezujejo tako kognitivne kot tudi motorične sposobnosti. Šport torej vpliva na razvoj gibalnih, kognitivnih in čustveno-socialnih sposobnosti ter posledično na lastnosti mladostnikove osebnosti.

Gibalne interesne dejavnosti so dejavnosti, ki zadovoljujejo potrebo po gibanju in uveljavljanju telesnih značilnosti posameznikov. Cilji izvajanja gibalne aktivnosti z mladostniki s posebnimi potrebami so razvijati in ohranяти gibalne sposobnosti ter spodbujati optimalen razvoj njihovih sposobnosti in pozitivnih osebnostnih lastnosti kot tudi razvijati komunikacijo z okoljem ter sproščati čustveno napetost skozi samo aktivnost (Karpljuk in drugi 2013).

Otroci in mladostniki z motnjami v duševnem razvoju se slabše zavedajo lastnega telesa in pogosto dvomijo o svojih gibalnih sposobnostih, kar ima za posledico težave v socialni integraciji. Zato je otroke in mladostnike s tovrstnimi motnjami treba spodbujati k raznovrstnim gibalnim dejavnostim, s katerimi bodo razvijali gibalne ter druge sposobnosti in lastnosti (Videmšek in drugi 2012).

Med športnimi igrami ima nogomet pomembno vlogo in zanimanje zanj je pogosto brezmejno. Pri igri prihaja do raznolikega gibanja igralcev in žoge v različnih smereh in z različnimi hitrostmi. Za to ekipno igro je značilen tudi boj za žogo dveh ali več igralcev, kar pa ustvarja različne zaplete in nepredvidljive situacije, katerih reševanje zahteva

dobre psihomotorične (moč, hitrost, natančnost, koordinacija, gibljivost, ravnotežje) in funkcionalne sposobnosti organizma (Elsner 2004).

Nogomet je priljubljena moštvena športna igra tudi med našimi mladostniki. Pri domski interesni dejavnosti nogomet pri mladostnikih razvijamo koordinacijo gibov celega telesa in taktiko napada, obenem pa tudi pozitivno samopodobo vsakega posameznika v ekipi. Za mladostnike dejavnost ne pomeni zgolj gibalne aktivnosti, sprostitve in razvedrila, ampak zanje predstavlja tudi vzgojni moment. Z igranjem nogometa mladostnik pridobi različne veščine, kot so strpnost, sodelovanje, vztrajnost, spoštovanje in povezovanje.

Temeljna cilja gibalne interesne dejavnosti nogomet sta skladen biopsihosocialni razvoj odraščajočega in zorečega mladega človeka ter vzgoja za zdravo in ustvarjalno preživljanje prostega časa. Pri tovrstni dejavnosti je pomemben razvoj ugodnega počutja pri samem gibanju, prav tako je pomembno spoznavanje lastnih gibalnih sposobnosti ter njihovo razvijanje, obenem pa tudi pridobivanje zaupanja v svoje telo ter razvijanje medsebojnega sodelovanja in spoštovanja (Karpljuk in drugi 2013).

Igranje nogometa mladostnikom omogoča izražanje lastne iniciative, ustvarjalnosti, razvija kolektivnost in medsebojno spoštovanje. Razvija pa tudi borbенost, vztrajnost, mirnost, zbranost, kar pomeni, da sooblikuje naš značaj (Elsner 2004). Vse omenjeno lahko preslikavamo v dejanske življenjske situacije in tako mladostnike s posebnimi potrebami skozi igro naučimo delovanja in vključevanja v širše družbeno okolje, kar pa je zanje še posebej pomembno.

Delo z mladostniki s posebnimi potrebami pri interesnih dejavnostih od vzgojiteljev zahteva specifične pristope, ki izhajajo iz mladostnikovih potreb in sposobnosti. Te moramo strokovni delavci – vzgojitelji prepoznati in upoštevati pri načrtovanju in izvajanju same aktivnosti. Interesno dejavnost nogomet izvajamo tedensko v telovadnici Osnovne šole Gustava Šiliha Maribor. K dejavnosti je vključenih devet mladostnikov z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Kot vzgojitelj mentor poskrbim za ekipni duh in medsebojno sodelovanje v duhu športnega »fair playa« oziroma poštene igre, ob tem pa pazim na to, da k aktivnosti spodbujam tudi nekoliko manj gibalno spretno mladostnike. Znotraj naše ekipe razvijamo spoštljiv odnos med soigralci in mano kot mentorjem, obenem pa se navajamo tudi na dostojanstveno prenašanje tako poraza kot zmage. Mladostnikom ponudim tudi možnost sooblikovanja in soustvarjanja aktivnosti za posamezno srečanje, in sicer tako, da sami posredujejo predloge za izvedbo treninga.

Pri izvedbi interesne dejavnosti upoštevamo, da razvijamo (Karpljuk in drugi 2013):

- koordinacijo gibanja nog, natančnost in pravočasnost;
- učinkovitost gibanja v prostoru z ovirami (vodenje žoge z nogo);
- natančnost podajanja žoge in zadevanja cilja;
- uspešen sprejem in ustavljanje žoge;
- uspešno izvajanje kompleksnih gibalnih nalog z elementi podaje, vodenja in udarca z nogo.

Seveda pa ne zanemarimo izvajanja igre nogometa. Na naših treningih izpeljemo različne dejavnosti: vodenje žoge po prostoru brez ovir ali z njimi in z zaključnim strelom v gol, žoganje z nogo, s trupom ali z glavo, podajanje žoge v paru v različnih oblikah (z notranjim ali zunanjim delom stopala, s peto, prsti, z nartom), sprejemanje in ustavljanje žoge na različne načine, streljanje na gol brez vratarja in z njim. Izvajamo tudi različne elementarne igre z elementi nogometa kot tudi samo igro nogomet.

Ker se kot mentor zavedam, da je načelo sodelovanja tisto, ki prispeva k spoznavanju novih načinov komuniciranja in spodbuja odgovornost ter spoštljivost do dela in ljudi, našim mladostnikom omogočim tudi sodelovanje in povezovanje z drugimi športnimi ekipami v širšem družbenem okolju.

Vsako leto na podlagi inovacijskega projekta Nogomet kot sredstvo krepitve samopodobe pod okriljem Zavoda za šolstvo Republike Slovenije v domu organiziramo nogometni turnir »Dobri asi«. Glavno vodilo projekta je inkluzija otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v okolje. Na celodnevem nogometnem turnirju se tako zberejo otroci in mladostniki iz različnih mladinskih domov, zavodov in osnovnih šol po Sloveniji. Dejavnost poteka v sodelovanju z Nogometnim klubom Maribor. Leta 2019 je naš turnir prvič segel preko meja Slovenije in tako se nam je na tekmovanju pridružila tudi ekipa iz Hrvaške. Z nogometno ekipo našega doma smo se na omenjenem turnirju večkrat uspešno odrezali in zasedli odlična mesta, ki pomenijo še dodatno spodbudo in motivacijo našim mladostnikom.

Razgibalne vaje pred izvedbo aktivnosti

Vemo, da izbor interesnih dejavnosti pogojujejo tako notranji (interes, učna uspešnost posameznika) kot zunanji (starši, prijatelji, mentor) dejavniki (Rozina 2013). Kot vzgojitelji mentorji se moramo zavedati, da smo pomemben dejavnik, ki z lastnim vzorom lahko močno vpliva na mladostnikov izbor interesne dejavnosti. Za odraščajočega mladostnika, še bolj pa za mladostnika s posebnimi potrebami, so izjemno pomembne mentorjeve osebnostne lastnosti. To pomeni, da je nujno, da imamo mentorji občutek za delo in hkrati izkazujemo pozitiven lasten interes za dejavnost, saj bomo le tako lahko razvijali interese posameznikov. Pomembno je tudi, da mladostnikom omogočimo doživljanje uspeha v okviru interesne dejavnosti in jim kot mentorji dajemo občutek zaupanja in navezanosti. Vsekakor pa pazimo, da znotraj ekipe vzpostavimo pozitivno klimo in krepimo pozitiven odnos do mladostnikov s posebnimi potrebami.

Na interes posameznika lahko torej vplivata tako osebni kot tudi situacijski moment. Kot mentorji lahko pri mladostnikih spodbujamo situacijski interes in s tem prispevamo k izoblikovanju trajnega interesa posameznika.

3 Zaključek

Vsak otrok in mladostnik, tudi tisti s posebnimi potrebami, naj bi imel optimalne razmere za razvoj, izobraževanje, socializacijo in življenje. Čeprav so otroci in mladostniki različno posebni, to še ne pomeni, da se ne želijo ukvarjati s športom. Mladostniki v našem domu skozi gibalne prostočasne aktivnosti – interesne dejavnosti v okviru svojih sposobnosti in spretnosti poskrbijo za zdrav življenjski slog in lastno zdravje. Interesna dejavnost nogomet tako vpliva na njihovo počutje kot tudi na ohranjanje in krepitev telesnega zdravja. Z omenjeno dejavnostjo na nogometnih treningih in turnirjih krepimo samopodobo naših mladostnikov z lažjo motnjo v duševnem razvoju in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Z izvedbo tovrstne športne dejavnosti lahko kot vzgojitelj mentor našim mladostnikom pomagam prispevati k družabnejšemu in bolj športnemu življenju.

4 Viri in literatura

- Elsner, B. (2004): *Nogomet – teorija igre*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Karpljuk, D. idr. (2013): *Športna dejavnost otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami*. Ljubljana: CUDV Draga.
- Kolar, M. (2008): *Interesne dejavnosti za devetletno osnovno šolo*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Novljan, E. (1997): Uveljavljanje integracije za osnovnošolsko obdobje. V: *Uresničevanje integracije v praksi: vzgoja in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami: zbornik prispevkov s strokovnega simpozija v Portorožu od 13. do 15. februarja 1997*, str. 30–41. Ljubljana: Center Kontura.
- Rozina, N. (2013): Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v interesne dejavnosti – diplomsko delo, str. 17–23. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta – razredni pouk. Dostopno na http://pefprints.pef.uni-lj.si/1539/1/Nina_Rozina_diplomsko_delo.pdf, 25. 11. 2021.
- Videmšek, M. idr. (2012): Gibalne/športne dejavnosti predšolskih otrok s posebnimi potrebami. *Revija šport, revija za teoretična in praktična vprašanja športa*, let. 60 (št. 1/2): str. 183–191. Dostopno na https://www.sportmladih.net/uploads/cms/file/Mali%20soncek/Revija_Sport_otroci_posebni_potrebi.pdf, 27. 11. 2021.